

ACTA SYNODALIA SACROSANCTI CONCILII OECUMENICI VATICANI II

Schema “De sacra Liturgia”

Interventi e testi di Mons. Gerardo (Cesare) M. Vielmo O.S.M.
Vescovo dell’Aysén

Il giorno 27 ottobre 1962, durante la Congregazione Generale VIII, dedicata al dibattito sullo schema *de sacra Liturgia, proemio e cap. I*, fu chiamato a parlare, al 24° posto nell’elenco del giorno, Mons. Gerardo M. Vielmo: testo pronunciato e consegnato: *Acta Synodalia*, vol. I, I, pp. 552-555.

Sullo schema *de sacra Liturgia: cap. II: De sacrosancto Eucharistiae mysterio*, Mons. Vielmo ha consegnato un testo scritto di *animadversiones*: *Acta Synodalia*, vol. I, II, pp. 279-285.

Il giorno 12 novembre, durante la Congregazione Generale VIII, dedicata al dibattito sullo schema *de sacra Liturgia, cap. IV*, fu chiamato a parlare, al 3° posto nell’elenco del giorno, Mons. Cesare M. Vielmo: testo pronunciato e consegnato: *Acta Synodalia*, vol. I, II, pp. 440-445.

L’ultima *animadversio* scritta di Mons. Vielmo sull’intero schema *de sacra Liturgia* ormai verso la definitiva approvazione, è edita in *Acta Synodalia*, vol. II, V, p. 871.

Per una comprensione degli interventi di Mons. Vielmo sullo schema *de sacra Liturgia*, premetto ai suoi testi la riproduzione dell’intero schema, consegnato ai Padri conciliari.

SACROSANCTUM OECUMENICUM
CONCILIUM VATICANUM SECUNDUM

(Sub secreto)

**SCHEMATA
CONSTITUTIONUM ET DECRETORUM**
de quibus disceptabitur in Concilii sessionibus

SERIES PRIMA



TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
MCMLXII

SCHEMA CONSTITUTIONIS
DE SACRA LITURGIA

NOTA:

Huius Constitutionis mens est: tantum normas generales et « altiora principia, generalem liturgicam instaurationem respicientia » (cf. IOAN- NES XXIII, Motu Proprio *Rubricarum instructum* diei 25 iulii 1960) proponere, relinquendo Sanctae Sedi singula executioni demandare.

PROOEMIUM

Sacrosanctum Concilium, cum sibi proponat vitam christianam inter fideles in dies augere; institutiones ecclesiasticas, prout mutationibus obnoxiae sunt, nostrae aetatis necessitatibus melius aptare; quidquid ad unionem fratrum separatorum in Ecclesia quoquo modo conferre potest, fovere; et quidquid ad omnes in sinum Ecclesiae vocandos concurrat, roborare; suum esse ducit peculiari ratione etiam de instauranda atque fovenda Liturgia curare. 5

Liturgia enim, per quam, maxime in suo centro,¹ divinae scilicet Eucharistiae Sacrificio, opus Redemptionis exercetur,² summe confert ut fideles vivant et aliis manifestent mysterium Christi et genuinam verae Ecclesiae naturam: cuius proprium est esse simul humanam et divinam, visibilem et invisibilem, Ecclesiam actionis et contemplationis, in mundo praesentem et tamen peregrinam; et ita quidem ut in ea quod humanum est ordinetur ad divinum eique subordinetur, quod visibile ad invisibile, quod actionis ad contemplationem, et quod praesens ad futuram civitatem quam inquirimus.³ Unde, dum Liturgia Ecclesiam cotidie interne aedificat « in templum sanctum in Domino..., in habitaculum Dei in Spiritu » (Eph. 2, 21-22), usque ad mensuram aetatis plenitudinis Christi,⁴ miro modo simul vires eius ad praedicandum Christum roborat, eamque iis qui sunt extra ostendit uti signum levatum in nationibus,⁵ sub quo filii Dei dispersi congregentur in unum⁶ quousque unum ovile fiat et unus pastor.⁷ 10 15 20

Quare Sacrosanctum Concilium, dum declarat se in praesenti Constitutione nihil velle dogmatice definire, de fovenda tamen atque instauranda Liturgia quae sequuntur principia censet in mentem revocanda et practicas normas statuendas esse. 25

Et licet inter haec principia et normas multa habeantur quae etiam ad alios ritus, orientales et occidentales, applicari debeant aut possint, tamen ea quae sequuntur solum ritum romanum spectare intellegenda sunt, nisi agatur de iis quae ex ipsa rei natura alios quoque ritus afficiant. 30

Traditioni denique fideliter obsequens, Sacrosanctum Concilium declarat, Sanctam Matrem Ecclesiam omnes ritus legitime 35

vigentes aequo iure atque honore habere, in futuro servari et omnimode foveri velle, atque optat ut, ubi hoc opus sit, caute ex integro ad mentem sanae traditionis recognoscantur et novo vigore, pro hodiernis adiunctis et necessitatibus, donentur.

NOTAE

¹ C. Prus XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947: AAS 39 (1947) p. 547.

² *Secreta dominicae IX post Pentecosten.*

³ Cf. Hebr. 13, 14.

⁴ Cf. Eph. 4, 13.

⁵ Cf. Is. 11, 12.

⁶ Cf. Io. 11, 52.

⁷ Cf. Io. 10, 16.

CAPUT I

DE PRINCIPIIS GENERALIBUS AD SACRAM LITURGIAM INSTAURANDAM ATQUE FOVENDAM

I – DE SACRAE LITURGIAE NATURA EIUSQUE MOMENTO IN VITA ECCLESIAE

1. [*Opus salutis a Deo praenuntiatum, in Christo eiusque opere impletur, ...*]. Deus, qui « omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire » (1 Tim. 2, 4), « multifariam multisque modis olim loquens patribus in prophetis » (Hebr. 1, 1), ubi venit plenitudo temporis, misit Filium suum Verbum carnem factum ad evangelizandum pauperibus, ad sanandos contritos corde,¹ « medicum carnalem et spirituales »,² Mediatorem Dei et hominum. Ipsius namque humanitas, in unitate personae Verbi, fuit causa nostrae salutis. Quare in eius persona et vita « nostrae reconciliationis processit perfecta placatio, et divini cultus nobis est indita plenitudo ».³

Hoc autem humanae Redemptionis et perfectae Dei glorificationis opus, cui divina magnalia in populo Dei Veteris Testamenti praeluserant, adimplevit Christus Dominus, praecipue per suae beatae Passionis, ab inferis Resurrectionis et gloriosae Ascensionis paschale mysterium, ex quo Ecclesia nascitur, crescit et nutritur.

2. [*... in Ecclesia perseverat, et in eius Liturgia perficitur, ...*]. Nam, sicut Christus missus est a Patre, ita et ipse, « totius Ecclesiae mirabile sacramentum »⁴ instituens, Apostolos eorumque successores misit, non solum ut, praedicantes evangelium omni creaturae,⁵ annuntiarent Filium Dei morte sua nos a potestate satanae⁶ et a morte liberasse, ac resurrectione sua in regnum Patris transtulisse, sed etiam ut opus salutis, quod annuntiabant, per Sacramenta efficerent. Per baptismum enim et cetera Sacramenta, circa quae vita liturgica ordinatur, homines paschali Christi mysterio inseruntur: commortui, consepulti, conresusci-

tati; ⁷ spiritum accipiunt adoptionis filiorum, et ita fiunt veri adoratores, quos Pater quaerit. ⁸ Quotiescumque demum dominicam cenam manducant, mortem Domini annuntiant donec veniat. ⁹ Et ideo, ipso die Pentecostes, quo Ecclesia mundo apparuit, « qui receperunt sermonem » Petri « baptizati sunt ». Et « erant perseverantes in doctrina Apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus... collaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem » (Act. 2, 41-47). Numquam posthac intermisit Ecclesia quin in unum conveniret ad paschale mysterium celebrandum, legendo « in omnibus Scripturis quae de ipso erant » (Lc. 24, 27), Sacramenta administrando, Eucharistiam celebrando, in qua « mortis eius victoria et triumphus repraesentatur », « gratias » agendo « Deo super inenarrabili dono » (2 Cor. 9, 15) in Christo Iesu, « in laudem gloriae eius » (Eph. 1, 10).¹⁰

3. [... *ob praesentiam ipsius Christi in Liturgia, ...*]. Ad tantum vero opus perficiendum, Christus Ecclesiae suae semper adest, praesertim in actionibus liturgicis, ipse qui promisit: « ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum » (Mt. 18, 20). Ipse est qui loquitur dum verba Sacrae Scripturae in Ecclesia leguntur et explicantur; qui laudes Deo Patri indesinenter persolvit; qui opus salutis, quod degens in terra patraerat, in Sacramentis pergit; ipse denique nunc in Sacrificio Missae se offert « sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit ».¹¹

In hoc opere perfectae Dei glorificationis et hominum sanctificationis perficiendo, Christus Ecclesiam, Sponsam suam dilectissimam, sibi semper consociat.¹²

Merito igitur Liturgia habetur uti Iesu Christi « sacerdotalis muneris exercitatio », ¹³ in qua, sub signis sensibilibus, ea quae significant suo cuiusque modo efficientibus, homo sanctificatur et a mystico Iesu Christi Corpore, Capite nempe eiusque membris, integer cultus publicus exercetur.¹⁴

Proinde omnis liturgica celebratio, utpote opus Christi sacerdotis eiusque Corporis, quod est Ecclesia, est « actio sacra prae-cellenter », ¹⁵ titulo qui eodem gradu nulli alii actioni in Ecclesia factae convenit.

4. [... *quae est caelestis Liturgiae praelibatio*]. In terrena Liturgia caelestem illam praelibamus, quae in sancta civitate Ie-

rusalem, ad quam peregrinamur, celebratur, ubi Christus est in dextera Dei sedens, sanctorum minister et tabernaculi veri;¹⁶ cum omni militia caelestis exercitus hymnum gloriae Domino canimus; memoriam sanctorum venerantes partem aliquam et societatem cum eis speramus; Salvatorem exspectamus Dominum nostrum Iesum Christum, donec ipse apparuerit vita nostra, et nos appareamus cum ipso in gloria.¹⁷

5. [*Liturgia in se non amplectitur totum ambitum actionis Ecclesiae*]. Licet sacra Liturgia non amplectatur totum ambitum actionis Ecclesiae, est tamen in suo centro, quod est divinum Eucharistiae Sacrificium, culmen ad quod omnia tendere debent, et simul fons a quo omnia procedunt.

Nam antequam homines ad Liturgiam accedere possint, necesse est ut ad fidem et conversionem vocentur: « Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante? Quomodo vero praedicabunt nisi mittantur? » (Rom. 10, 14-15).

Unde Ecclesia non credentibus praeconium salutis annuntiat, ut omnes homines solum Deum verum et quem misit Iesum Christum cognoscant et a viis suis convertantur, paenitentiam agentes.¹⁸ Credentibus vero semper fidem et paenitentiam praedicare debet, eos ad Sacramenta disponere, docere servare omnia quaecumque mandavit Christus,¹⁹ et allicere ad omnia opera caritatis, pietatis et apostolatus, quibus manifestum sit eos de hoc mundo quidem non esse, sed tamen esse lucem mundi et Patrem glorificare coram hominibus.

6. [*Eucharistiae Sacrificium fons vitae Ecclesiae*]. Labores autem apostolici ad id tendunt, ut qui receperunt fidem et paenitentiam egerunt filii Dei fiant per Baptismum, in unum conveniant, in medio Ecclesiae Deum laudent et cenam dominicam manducant. Vicissim, ipsa Liturgia impellit fideles ut « paschalibus sacramentis » satiati, fiant « pietate concordés »;²⁰ orat ut « vivendo teneant quod fide perceperunt »;²¹ renovatio vero foederis Domini cum hominibus in Eucharistia eos in urgentem caritatem Christi trahit. Ex Liturgia ergo, praecipue ex Eucharistia, ceu ex primo fonte, gratia nobis derivatur²² et maxima cum efficacia obtinetur illa in Christo hominum sanctificatio et Dei glorificatio, ad quam, uti ad finem, omnia alia Ecclesiae opera diriguntur.

7. [*Dispositiones personales requiruntur*]. Ex his necessarium esse apparet ut fideles cum recti animi dispositionibus ad sacram Liturgiam accedant, suam mentem voci concordent; et supernae gratiae cooperentur, ne eam in vacuum recipiant.²³ Ideo pastoribus advigilandum est, ut in actione liturgica non solum observentur leges ad validam et licitam celebrationem, sed ut fideles conscie, actuose et fructuose participant.

8. [*Necessitas colendae pietatis in tota vita, etiam extra Liturgiam*]. Multum vero abest ut sacra Liturgia totam vitam spiritualem amplectatur. Etsi enim christianus quandoque ad orandum in communi vocatur, quandoque tamen invitatur ad intrandum cubiculum suum ut Patrem in abscondito oret,²⁴ immo ab Apostolo docetur sine intermissione orare.²⁵ Et ab eodem Apostolo docemur mortificationem Iesu semper circumferre in corpore nostro, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.²⁶ Unde Dominum in Missa exoramus ut, « hostiae spiritualis oblatione suscepta, nosmetipsos » sibi perficiat « munus aeternum ».²⁷

9. [*Pia exercitia approbata et commendata*]. Pia populi christiani exercitia, si legibus Ecclesiae conformia sint, valde commendantur, praesertim cum de mandato Sanctae Sedis fiunt.

Speciali quoque dignitate gaudent sacra Ecclesiarum particularium exercitia, quae de mandato Episcoporum celebrantur, secundum consuetudines aut libros legitime approbatos.

Ita vero, ratione habita temporum liturgicorum, illa ordinentur oportet, ut Liturgiae consentiant, ab ea quodammodo deriventur, ad eam populum manuducant,²⁸ utpote illa natura sua longe praecellentem.²⁹

II - DE LITURGICA INSTITUTIONE ET DE ACTUOSA PARTICIPATIONE PROSEQUENDIS

Nihil carius habet Mater Ecclesia quam ut fideles universi ad plenam illam, consciam atque actuosam liturgicarum celebrationum participationem ducantur, quae ab ipsius Liturgiae natura postulatur et ad quam populus christianus, « genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis » (1 Petr. 2, 9; cf. 2, 4-5), ius habet et officium.³⁰

Quae totius populi plena et actuosa participatio, in instau-

randa et fovenda sacra Liturgia, summopere est attendenda: est enim primus, isque necessarius fons, e quo spiritum vere christianum fideles hauriant; ³¹ et ideo in tota actione pastorali, per debitam institutionem, ab animarum pastoribus est sedulo adpetenda.

5

Sed quia, ut hoc evenire possit, nulla spes effulget nisi prius ipsi animarum pastores spiritu et virtute Liturgiae penitus imbuantur in eaque efficiantur magistri, ideo pernecessse est ut institutioni liturgicae cleri apprime consulatur. ³² Quapropter Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur statuere decrevit.

10

10. [*Magistri in sacra Liturgia formandi*]. Magistri, qui sacrae Liturgiae scientiae in seminariis et facultatibus theologicis docendae praeficiuntur, ad munus suum in institutis ad hoc speciali cura destinatis probe instituendi sunt.

11. [*Liturgica institutio cleri*]. Scientia de sacra Liturgia in seminariis et facultatibus theologicis inter disciplinas principales est habenda, ³³ et sub aspectu cum theologico et historico, tum spirituali, pastorali et iuridico tradenda. Curent insuper aliarum disciplinarum magistri, imprimis theologiae dogmaticae, sacrae Scripturae, theologiae spiritualis et pastoralis ita, ex intrinsicis exigentiis proprii uniuscuiusque obiecti, mysterium Christi et historiam salutis excolere, ut exinde earum connexio cum Liturgia et unitas sacerdotalis institutionis aperte clarescant.

15

20

12. [*Vita liturgica in seminariis et institutis religiosis*]. Clerici, in seminariis domibusque religiosis, formationem vitae spiritualis liturgicam acquirant, cum apta manuductione qua sacros ritus intellegere et toto animo participare queant, tum ipsa sacrorum mysteriorum celebratione, necnon aliis pietatis exercitiis spiritu sacrae Liturgiae imbutis; pariter observantiam legum liturgicarum addiscant, ita ut tota vitae ratio in seminariis et religiosorum institutis liturgico spiritu informetur. ³⁴

25

30

13. [*Vita liturgica sacerdotum*]. Sacerdotes, sive dioecesani sive religiosi, in vinea Domini iam operantes, omnibus mediis opportunis ³⁵ iuventur ut plenius semper quae in functionibus sacris agunt intellegant, vitam liturgicam vivant, eamque cum fidelibus sibi commissis communicent.

35

14. [*Liturgica institutio et actiosa participatio populi*]. Liturgicam institutionem necnon actiosam fidelium participationem, internam et externam, iuxta ipsorum aetatem, conditionem, vitae genus et religiosae culturae gradum, animarum pastores sedulo ac patienter prosequantur,³⁶ unum e praecipuis fidelis mysteriorum Dei dispensatoris muneribus absolventes; et gregem suum hac in re non verbo tantum, sed et exemplo ducant.

15. [*Transmissiones radiophonicae et televisifcae*]. Transmissiones actionum sacrarum ope radiophonica et televisifica, praesertim si agatur de Sacro faciendo, discrete ac decore fiant, sub ductu ac sponione personae idoneae, ad hoc munus ab Episcopis destinatae.³⁷

III – DE SACRAE LITURGIAE INSTAURATIONE

A) *Normae generales*

Pia Mater Ecclesia, ut populus christianus in sacra Liturgia abundantiam gratiarum securius assequatur, ipsius Liturgiae generalem instaurationem sedulo curare debet. Nam Liturgia constat parte immutabili, utpote divinitus instituta, et partibus mutationibus obnoxiiis, quae decursu temporum variare possunt vel etiam debent, si quae in eas forte irrepserint, quae minus bene ipsius Liturgiae intimae naturae respondeant, vel minus aptae factae sint.³⁸

Qua quidem instauratione, textus et ritus ita ordinari oportet, ut res divinas, quas significant, clarius exprimant, easque populus christianus, in quantum fieri potest, facile percipere atque plena, actiosa et communitaria participatione celebrare possit.

Quare Sacrosanctum Concilium generaliores has normas statuit:

16. [*Libri liturgici recognoscendi*]. Libri liturgici recognoscantur, peritis ex universo orbe adhibitis; et intra paucos annos edantur.

17. [*Partes fidelium praevideendae*]. In libris liturgicis revisendis, sedulo attendatur ut rubricae etiam partes fidelium praevideant.

18. [*Traditio servanda et legitima progressio admittenda*]. Ut sana traditio retineatur et tamen via legitimae progressionis aperiatur,³⁹ de singulis Liturgiae partibus recognoscendis accurata investigatio theologica, historica, pastoralis⁴⁰ semper praecedat. Insuper considerentur cum leges generales structurae et mentis Liturgiae, tum experientia ex recentiore generali instauratione liturgica⁴¹ et ex singulis indultis passim concessis promanans. Innovationes, demum, ne fiant nisi vera utilitas Ecclesiae id exigat, et adhibita cautela ut novae formae ex formis iam exstantibus organice quodammodo crescant.

Caveatur etiam, in quantum fieri potest, ne notabiles differentiae rituum inter finitimas regiones habeantur.

19. [*De mente biblica in instauratione liturgica inculcanda*]. Maximum est sacrae Scripturae momentum in Liturgia celebranda. Ex ea enim lectiones leguntur et in homilia explicantur, atque ex eius afflatu instinctuque preces, orationes et carmina liturgica effusa sunt et ex ea significationem suam actiones et signa accipiunt. Unde ad procuranda sacrae Liturgiae instaurationem, progressum et aptationem, oportet ut promoveatur ille suavis et vivus sacrae Scripturae affectus, quem testatur venerabilis rituum cum orientalium tum occidentalium traditio.

B) *Normae ex principiis de aptatione ad ingenium et traditiones populorum*

Ecclesia, in iis quae fidem aut bonum totius communitatis non tangunt, rigidam unius tenoris formam ne in Liturgia quidem imponere cupit; quinimmo, variarum gentium populorumque animi ornamenta ac dotes colit ac provehit, et quidquid, in populorum moribus (indissolubili vinculo) superstitionibus erroribusque non adstipulatur, in quantum potest, sartum tectumque servat.⁴² Proinde:

20. [*Aptatio iuxta locorum necessitates*]. In substantiali unitate ritus romani, legitimis varietatibus et aptationibus ad diversos coetus, regiones, populos, praesertim in Missionibus, locus relinquatur; et hoc in structura rituum et in rubricis instituendis opportune prae oculis habeatur.

21. [*Limites aptationis*]. Limites servandi in hac aptatione

facienda ita a legislatione ecclesiastica statuatur ut, intacta vi editionis typicae librorum liturgicorum a Sancta Sede editorum aut edendorum, Ordinariis singularum provinciarum vel regionum, vel etiam Conferentiae Episcopali nationali, maior concedatur facultas divinum cultum ordinandi, imprimis autem quoad administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, processiones, linguam liturgicam, musicam sacram et artes, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291).

22. [*Aptatio Liturgiae praesertim in Missionibus*]. Et quia in quibusdam regionibus, praesertim autem in Missionibus,⁴³ Liturgiae aptatio difficilior evadit et magis urget:

1) In Conferentiis Episcopalibus et in Commissionibus liturgicis sedulo et prudenter consideretur quid, hoc in negotio, ex traditionibus ingenioque singulorum populorum opportune in cultum divinum admitti possit. Aptationes quae utiles vel necessariae existimantur Sanctae Sedi proponantur, de ipsius consensus introducendae.

2) Ut aptatio cum necessaria circumspectione fiat, quoties necessitas aut utilitas id exigit, Conferentiae Episcopali a Sancta Sede facultas tribuatur ut in quibusdam coetibus ad id aptis et per determinatum tempus necessaria praevia experimenta permittat et dirigat.

3) Quia leges liturgicae speciales difficultates in regionibus Missionum secum ferre solent, Sacrae Rituum Congregationi praesto sint viri simul in re missionali et liturgica periti, qui consulantur quando huiusmodi leges parantur.

C) *Normae ex indole didactica et pastorali Liturgiae*

Etsi sacra Liturgia est praecipue adoratio divinae maiestatis necnon donum gratiae Dei, magnam etiam continet populi fidelis eruditionem.⁴⁴ In Liturgia enim Deus ad populum suum loquitur; Christus adhuc evangelium annuntiat. Populus vero Deo respondet tum cantibus tum oratione.

Immo, preces quae a sacerdote, in persona Christi coetui praeunte, ad Deum diriguntur, nomine totius plebis sanctae et omnium circumstantium dicuntur. Signa tandem visibilia, quibus utitur sacra Liturgia ad res divinas invisibiles significandas, a Christo vel Ecclesia delecta sunt. Unde non solum quando leguntur ea « quae ad nostram doctrinam scripta sunt » (Rom. 15, 4),

sed etiam dum Ecclesia vel orat vel canit vel agit, participantium fides alitur, mentes in Deum excitantur ut rationabile obsequium Ei praestent, gratiamque Eius abundantius recipiant.

Exinde in instauratione facienda generales normae quae sequuntur observari debent:

5

23. [*Structura rituum*]. Ritus modo simplici et claro extruantur, sint brevitate perspicui et repetitiones inutiles evitent, sint fidelium captui accommodati, neque generatim indigeant multis commentariis ut intellegantur.

24. [*Lingua liturgica*]. Latinae linguae usus in Liturgia occidentali servetur.

10

Cum tamen « in non paucis ritibus vulgati sermonis usurpatio valde utilis apud populum existere »⁴⁵ possit, amplior locus ipsi in Liturgia tribuatur, imprimis autem in lectionibus et admonitionibus, in nonnullis orationibus et cantibus.

15

Sit vero Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus, etiam, si casus ferat, consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae, limites et modum linguae vernaculae in Liturgiam admittendae Sanctae Sedi proponere.⁴⁶

25. [*Lectio sacrae Scripturae, praedicatio et catechesis liturgica*]. Ut clare appareat in Liturgia ritum et verbum intime coniungi:

20

1) In celebrationibus sacris abundantior, varior et aptior lectio sacrae Scripturae instauretur.

2) Locus aptior sermonis, utpote partis actionis liturgicae, prout ritus patitur, etiam in rubricis notetur; et fidelissime ac rite adimpleatur ministerium praedicationis. Haec vero imprimis ex fonte sacrae Scripturae et Liturgiae hauriatur, quasi annuntiatio mirabilium Dei in historia salutis seu mysterio Christi, quod in nobis praesens semper adest et operatur,⁴⁷ praesertim in celebrationibus liturgicis.

30

3) Etiam catechesis directius liturgica omnibus modis inculcetur; et in ipsis ritibus, si necessariae sint, breves admonitiones, a sacerdote vel competenti ministro, opportunioribus tantum momentis, praescriptis vel similibus verbis, dicendae, praevideantur.

35

D) *Normae ex natura communitaria et hierarchica Liturgiae*

Actiones liturgicae non sunt actiones mere privatae, sed celebrationes totius Ecclesiae, quae est « unitatis sacramentum », ⁴⁸ scilicet plebs sancta sub Episcopo adunata et ordinata. ⁴⁹

5 Quare ad universum Corpus Ecclesiae pertinent illudque manifestant et afficiunt; singula vero membra ipsius diverso modo, pro diversitate ordinum, munerum et actualis participationis attingunt.

Quapropter:

10 26. [*Celebratio communis praeferenda*]. Quoties ritus, iuxta propriam cuiusque naturam, secum ferunt celebrationem communem cum frequentia et actuosa participatione fidelium, inculcetur, hanc, in quantum fieri potest, esse praeferendam celebrationi eorundem singulari et quasi privatae.

15 27. [*Actuosa participatio fidelium*]. Ad actuosam participationem promovendam, populi acclamationes, responsa, psalmodia, antiphonae, cantica, necnon actiones seu gestus et corporis habitus foveantur; atque, prout natura singulorum rituum patitur, preces litanicae inserantur.

20 28. [*Solius hierarchiae est aliquid in Liturgia mutare*]. Sacrae Liturgiae moderatio ab Ecclesiae auctoritate unice pendet: ⁵⁰ quae quidem est apud Sanctam Sedem et, ad normam iuris, apud Episcopos. Quapropter nullus omnino alius, etiamsi sit sacerdos, aliquid privato Marte in Liturgia addat, demat, aut mutet. ⁵¹

25 29. [*Singuli partem suam agant...*]. In celebrationibus liturgicis quisque, sive ministrorum sive fidelium, munere suo fungens, solum et totum id agat, quod sibi ex rei natura spectat.

30 30. [*... et optime instituantur*]. Non solum ministri, sed etiam ministrantes, lectores, commentatores et ii qui ad scholam cantorum pertinent, vero ministerio liturgico funguntur. ⁵² Propterea munus suum tali sincera pietate et ordine exercent, quae tantum ministerium decent quaeque populus Dei ab eis iure exigit. Ideo oportet eos spiritu Liturgiae, suo cuiusque modo, sedulo imbui, et ad partes suas rite et ordinate obeundas institui.

31. [*In Liturgia nulla sit acceptio personarum*]. In Liturgia, praeter distinctionem ex munere liturgico et Ordine sacro manantem, et praeter honores ad normam legum liturgicarum auctoritatibus civilibus debitos, nulla privatarum personarum aut condicionum, sive in caerimoniis, sive in exterioribus pompis, habeatur acceptio, salvo consuetudinibus ab Ordinario loci approbandis. 5

IV – DE VITA LITURGICA IN DIOECESI ET IN PAROECIA FOVENDA

32. [*Vita liturgica in dioecesi*]. Episcopus ut sacerdos magnus sui gregis habendus est, a quo vita suorum fidelium in Christo quodammodo derivatur et pendet. 10

Quare omnes vitam liturgicam dioeceseos circa Episcopum, praesertim in ecclesia cathedrali, maximi faciant oportet: sibi persuasum habentes praecipuam manifestationem Ecclesiae haberi in plenaria et actuosa participatione totius plebis sanctae Dei in iisdem celebrationibus liturgicis, praesertim in eadem Eucharistia, in una oratione, ad unum altare cui praest Episcopus a suo presbyterio et ministris circumdatus.⁵³ 15

33. [*Vita liturgica in paroecia*]. Cum Episcopus in Ecclesia sua ipsemet nec semper nec ubique universo gregi praeesse possit, necessario constituere debet fidelium coetus, inter quos paroeciae, localiter sub pastore vices gerente Episcopi ordinatae, eminent: nam in se perfectius repraesentant Ecclesiam visibilem per orbem terrarum constitutam. 20

Quare vita liturgica paroeciae eiusque relatio ad Episcopum in mente et praxi fidelium et cleri fovenda est; et adlaborandum ut sensus communitatis paroecialis, imprimis vero in communi celebratione Missae dominicalis, floreat. Quamobrem non nisi ex causa rationabili Baptismata, Confirmationes, primae Communiones, Matrimonia, funeralia extra propriam paroeciam fieri permittantur. 25 30

V – DE ACTIONE PASTORALI LITURGICA PROMOVENDA

Sacrae Liturgiae fovendae atque instaurandae studium merito habetur « veluti signum providentialium dispositionum Dei super nostra aetate, veluti transitus Spiritus Sancti in sua Eccle-

sia »; ⁵⁴ et « vitam » ipsius, « immo huius nostri temporis universam rationem religiose sentiendi et agendi, nota propria distinguit ». ⁵⁵

5 Quapropter, ad hanc actionem pastoralementem liturgicam ulterius in Ecclesia fovendam, Sacrosanctum Concilium decernit:

34. [*Commissiones liturgicae nationales*]. In singulis Conferentiis Episcopalibus nationalibus instituaturs Commissio liturgica nationalis, a viris in scientia liturgica, musica, arte sacra ac re pastoralis peritis iuvanda, cui etiam, in quantum fieri potest,
10 opem ferat quoddam Institutum Liturgiae Pastoralis, constans sodalibus, non exclusis si res ita ferat, laicis in hac materia praestantibus. Ipsius Commissionis erit et actionem pastoralementem liturgicam in universa natione moderari, et studia atque necessaria experimenta promovere quoties agatur de aptationibus Sanctae
15 Sedi proponendis.

35. [*Commissiones liturgicae dioecesanae*]. Eadem ratione, in singulis dioecesibus Commissio de sacra Liturgia habeatur, ad actionem liturgicam, moderante Episcopo, promovendam. ⁵⁶

20 Opportunum aliquando evadere potest ut plures dioeceses unam Commissionem constituent.

36. [*Commissiones de Musica sacra et de Arte sacra*]. Praeter Commissionem de sacra Liturgia, in quavis dioecesi constituentur, quantum fieri potest, etiam Commissiones de Musica sacra et de Arte sacra. ⁵⁷

25 Necessarium est ut hae tres Commissiones consociatis viribus adlaborent; immo non raro congruum erit ut in unam Commissionem coalescant. ⁵⁸

NOTAE

¹ Cf. Is. 61, 1; Lc. 4, 18.

² S. IGNATIUS ANTIQCHENUS, *Ad Ephesios*, 7, 2.

³ *Sacramentarium Veronense* (ed. Mohlberg), n. 1265; cf. etiam nn. 1241, 1248.

⁴ Oratio post secundam lectionem Sabbato sancto, ante instaurationem Hebdomadae sanctae.

⁵ Cf. Mc 16, 15.

⁶ Cf. Act. 26, 18.

⁷ Cf. Rom. 6, 4; Eph. 2, 6; Coloss. 3, 1; 2 Tim. 2, 11.

- ⁸ Cf. Io. 4, 23.
- ⁹ Cf. 1 Cor. 11, 26.
- ¹⁰ CONC. TRID., Sess. XIII, Decr. *De ss. Eucharist.*, c. 5: DENZ. 878.
- ¹¹ CONC. TRID., Sess. XXII, Doctr. *De ss. Missae sacrif.*, c. 2: DENZ. 940.
- ¹² PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947: AAS 39 (1947) pp. 522, 528, 573.
- ¹³ Ibidem, p. 529.
- ¹⁴ Ibidem, pp. 528-529.
- ¹⁵ PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*, 20 dec. 1928: AAS 21 (1929) p. 33.
- ¹⁶ Cf. Apoc. 21, 2; Coloss. 3, 1; Hebr. 8, 2.
- ¹⁷ Cf. Philipp. 3, 20; Coloss. 3, 4.
- ¹⁸ Cf. Io. 17, 3; Lc. 24, 27; Act. 2, 38.
- ¹⁹ Cf. Mt. 28, 20.
- ²⁰ Postcommunio dominicae Resurrectionis, in utraque Missa.
- ²¹ Oratio Missae feriae III infra octavam Paschae.
- ²² De Eucharistia — et ideo de Liturgia, quae circa Sacrificium Missae tota extruitur —, fine et fonte vitae Ecclesiae et a qua omnes gratiae derivantur, cf. v. gr. *Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos, Pii V P. M. iussu editus*, pars II, c. IV, n. 47; S. THOMAS, *In 4 Sent.*, d. 8, q. 1, a. 1; *Summa Theol.*, III, 65, a. 3; 79, a. 1 ad 1; 63, a. 6.
- ²³ Cf. 2 Cor. 6, 1.
- ²⁴ Cf. Mt. 6, 6.
- ²⁵ Cf. 1 Thess. 5, 17.
- ²⁶ Cf. 2 Cor. 4, 10-11.
- ²⁷ Secreta feriae II infra octavam Pentecostes.
- ²⁸ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) pp. 583-587. Hinc fideles docere oportet de praecellentia preactionis liturgicae et anni liturgici super ceteras devotionis formas: facile enim adhuc videri potest practica ordinatio pietatis fidelium, quae a cyclo liturgico abstrahit, aut etiam ipsi directe observatur, ut fit v. gr. in quibusdam festis Sanctorum quae cum festis sollemnioribus anni liturgici occurrunt (ex. gr. processio in honorem S. Antonii in festo Pentecostes), aut in triduanis vel novendialibus supplicationibus quae temporibus liturgicis, etiam principalibus, ita superponuntur, ut eorum temporum memoria amplius non appareat. Cf. plura vota Episcoporum de cultu Sanctorum recte ordinando, in *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando, Appendix*, vol. II, pp. 342-349.
- ²⁹ Instructio S. RITUUM C.: *De ordine Hebdomadae sanctae rite peragendo*, 16 nov. 1955, n. 23: AAS 47 (1955) p. 847: « Edoceantur... fideles de summo valore sacrae Liturgiae, quae semper et his praesertim diebus ceteras devotionis species et consuetudines, quamvis optimas, natura sua longe praecellit ».
- ³⁰ Cf. PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*: AAS 21 (1929) pp. 39-40; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) pp. 552, 555, 559, 560; Allocutio diei 22 sept. 1956: AAS 48 (1956) p. 724.
- ³¹ Cf. S. PIUS X, Motu proprio *Tra le sollecitudini*, 22 nov. 1903, n. 3: ASS 36 (1903-1904) p. 330.

³² Omnia documenta Summorum Pontificum et Sanctae Sedis, quae his ultimis decenniis de Liturgia egerunt, necessitatem liturgicae institutionis cleri fortiter inculcant. Inter alia cf.: anno 1945 Epist. circ. S. C. DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERS. *De institutione clericorum deque Officii divini recitatione*, in *Il Monitore ecclesiastico*, 71 (1946) pp. 157-163; anno 1947 PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) pp. 591-592; anno 1954, Allocutio diei 2 nov.: AAS 45 (1954) pp. 669-670. Tractatio materiae simul cum quaestione speciali de institutione in Musica sacra: S. PIUS X, *Tra le sollecitudini*: ASS 36 (1903-1904) pp. 329-339; PIUS XII, Litt. Encycl. *Musicae sacrae disciplina*, 25 dec. 1955: AAS 48 (1956) pp. 17, 23, 24; *Instructio S. Rituum C. de Musica sacra et sacra Liturgia*, 3 sept. 1958: AAS 50 (1958) pp. 659-663.

³³ Hucusque enim sacra Liturgia, in ordinatione programmatum quibus universa ratio studiorum in facultatibus theologicis et in seminariis regitur, inter disciplinas auxiliares et non principales, computatur. Cf. Ordinationes S. C. DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERS., 12 iunii 1931: AAS 23 (1931) p. 271.

³⁴ Cf. can. 1367, 3^o; PIUS XII, Const. Apost. *Sedes Sapientiae*, 31 maii 1956, art. 37, § 1: « In novitiatu, necnon per totum subsequens tempus, alumni... sacram Liturgiam addiscant, eaque sese nutriant »; et art. 40, § 2, I: « Dilectio quoque et summa reverentia dignitatis munerumque sacerdotium in ipsis evolvatur. Cultus publici sacrificialis, sacramentalis et deprecatorii, atque domus Dei decoris studium et praxis apud eos excitanda sunt omnique ope promovenda ».

³⁵ V. gr. mensilibus collationibus: cf. canones 131, 448 et 591.

³⁶ Cf. S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, nn. 104-108.

³⁷ Cf. PIUS XII, *Ahortatio ad Italiae Ordinarios de Televisione*, 1 ian. 1954: AAS 46 (1954) pp. 22-23; Litt. Encycl. *Miranda prorsus*, 8 sept. 1957: AAS 49 (1957) pp. 796-800; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, nn. 74-79.

³⁸ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) pp. 541-542; Allocutio diei 22 sept. 1956: AAS 48 (1956) pp. 723-724.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 374-386.

⁴¹ Cf. *Decretum de solemni Vigilia paschali instauranda*, 19 februarii 1951: AAS 43 (1951) pp. 128-137; *Decretum de facultativa celebratione instauratae Vigiliae paschalis ad triennium prorogata*, 11 ianuarii 1952: AAS 44 (1952) pp. 48-63; *Decretum quo liturgicus Hebdomadae sanctae Ordo instauratur, necnon Instructio de Ordine Hebdomadae sanctae instaurato rite peragendo*, 16 novembris 1955: AAS 47 (1955) pp. 838-847; *Ordinationes et declarationes circa Ordinem Hebdomadae sanctae instauratum*, 1 februarii 1957: AAS 49 (1957) pp. 91-95; *Decretum de rubricis ad simpliciore formam redigendis*, 23 martii 1955: AAS 47 (1955) pp. 218-224, necnon *Codex rubricarum*, 25 iulii 1960: AAS 52 (1960) pp. 593-734; *Constitutio Apostolica de disciplina servanda quoad ieiunium eucharisticum*, 6 ianuarii 1953: AAS 45 (1953) pp. 15-24, necnon *Motu Proprio Sacram Communionem*, 19 martii 1957: AAS 49 (1957) pp. 177-178.

⁴² Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Summi Pontificatus*, 20 oct. 1939: AAS 31 (1939) p. 429.

⁴³ Cf. v. g. PIUS XII, Litt. Encycl. *Summi Pontificatus*: AAS 31 (1939), pp. 428-429; Allocutio diei 10 febr. 1946: AAS 38 (1946) p. 146; Litt. Encycl. *Evangelii praecones*, 2 iunii 1951: AAS 43 (1951) pp. 521-522. Cf. etiam *Acta et Documenta*, l. c., pp. 370-372; 638-639.

⁴⁴ Cf. CONC. TRID., Sess. XXII, Doctr. *De ss. Missae sacrif.*, c. 8: DENZ. 946.

⁴⁵ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 545.

⁴⁶ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 391-428.

⁴⁷ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 580.

⁴⁸ S. CYPRIANUS, *De cath. eccl. unitate*, 7.

⁴⁹ Cf. S. CYPRIANUS, *Ep.* 66, n. 8, 3.

⁵⁰ Cf. can. 1257; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 544.

⁵¹ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 544; Allocutio diei 2 nov. 1954: AAS 45 (1954) p. 670; cf. *Commonitio S. Officii*, diei 14 febr. 1958: AAS 50 (1958) p. 114; cf. cann. 1257, 1259-1264.

⁵² Cf. S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 93: AAS 50 (1958) p. 656.

⁵³ Recolantur verba S. IGNATII ANTIOCHENI: « Omnes episcopum sequimini, ut Iesus Christus Patrem, et presbyterium et apostolos; diaconos autem revereamini ut Dei mandatum. Nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quae conveniunt in Ecclesiam. Illa firma gratiarum actio reputetur, quae sub episcopo est, vel quam utique ipse concesserit. Ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Iesus, illic catholica Ecclesia. Non licitum est sine episcopo baptizare neque agapen facere, sed quod ille probaverit, hoc est Deo beneplacitum, ut stabile sit et firmum omne quod agitur » (Smyrn. 8). « Quemadmodum ... Dominus sine Patre nihil fecit, unitus existens, neque per seipsum neque per apostolos, sic neque vos sine episcopo et prebyteris aliquid operemini; ... una oratio, una deprecatio, unus intellectus, una spes in caritate, in gaudio non inquinato, quod est Christus Iesus, quo melius nihil est. Omnes ut in unum templum concurrite Dei, ut in unum altare, in unum Iesum Christum, ab uno Patre exeuntem et in unum existentem et revertentem » (Magn. 7). « Stude igitur una gratiarum actione uti; una enim caro Domini nostri Iesu Christi et unus calix in unionem sanguinis ipsius; unum altare et unus episcopus cum prebyterio et diaconis, conservis meis; ut quod facitis, secundum Deum faciatis » (Philad. 4).

⁵⁴ Cf. PIUS XII, Allocutio diei 22 sept. 1956: AAS 48 (1956) p. 712.

⁵⁵ Ibidem, p. 724.

⁵⁶ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 562; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 118.

⁵⁷ Commissiones dioecesanæ de Musica sacra constituendae sunt ad normam « Motu proprio » s. Pii X, diei 22 nov. 1903 (n. 24); Commissiones de Arte sacra pro Italia, per Litteras Circulares Secretariae Status, diei 1 sept. 1924 (Prot. 34215); Commissiones de sacra Liturgia per Litt. Encycl. *Mediator Dei* PII XII, diei 20 nov. 1947 (AAS 39 [1947] pp. 561-562).

⁵⁸ Quo expeditius et securius labor perficiatur, *Instructio de Musica sacra et sacra Liturgia* (n. 118), consulit ut « tres memoratae Commissiones non seorsim, sed una simul conveniant et, collatis consiliis, communia negotia pertractare et solvere satagant ».

CAPUT II
DE SACROSANCTO EUCHARISTIAE MYSTERIO

Salvator noster, in cena novissima qua nocte tradebatur, Apostolis paschale convivium in sui memoriam donec veniat iterandum praecepit, ita ut « mortis eius victoria et triumphus »¹ repraesentaretur; et Ecclesiae dilectae Sponsae suae fieret magnum sacramentum pietatis, fons et exemplar unitatis, sacrificium laudis, pignus et figura caelestis convivii. 5

Itaque curat Ecclesia ut christifideles huic mysterio fidei non velut inertes et muti spectatores intersint, sed ut ritus et preces bene intellegentes, ea actuose, conscie et pie participant, mensa cum verbi tum corporis Domini reficiantur, gratias Deo agant, 10 immaculatam hostiam una cum sacerdote offerendo seipsos offerre discant, et de die in diem ad perfectiorem unitatem transferantur ut sit Deus omnia in omnibus.

Quapropter Sacrosanctum Concilium, ut Sacrificio Missae restituat, etiam in forma rituali, plenam pastoraalem efficacitatem, 15 ea quae sequuntur decernit.

I – DE MISSA

37. [*Ordo Missae instaurandus*]. Ordo Missae ita recognoscatur, sive in generali dispositione sive in singulis partibus, ut clarius percipiatur et actuosam fidelium participationem faciliorem reddat.² 20

38. [*Lectiones in Missa*]. Ut fidelibus cum mensa eucharistica etiam ditior mensa verbi Dei pareatur,³ thesauri biblici largius aperiuntur,⁴ ita ut, decursu plurium annorum, praestantior pars Scripturarum sanctarum populo praelegatur.⁵

39. [*Homilia*]. Homilia, tamquam pars ipsius Liturgiae,⁶ 25 valde commendatur, praesertim diebus dominicis et festis de praecepto.

40. [*Oratio communis*]. Oratio communis, seu fidelium, post Evangelium et homiliam, saltem diebus dominicis et festis

de praecepto, redintegretur,⁷ ita ut, populo participante, obsecrationes fiant pro sancta Ecclesia, « pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt ».⁸

41. [*Lingua*]. Linguae vernaculae in Missis cum populo
5 congruus locus tribuatur,⁹ imprimis autem in lectionibus, oratione communi et nonnullis cantibus, ad normam articuli 24 huius Constitutionis.

42. [*Communio sub utraque specie*]. Communio sub utraque specie, sublato fidei periculo, pro certis casibus a Sancta Sede
10 bene determinatis, uti, v. g., in Missa sacrae Ordinationis, iudicio Episcoporum, tum clericis et religiosis, tum laicis concedi potest.¹⁰

43. [*Praeceptum Missae festivae*]. Liturgia Missae duabus partibus quodammodo constat, liturgia nempe verbi et eucharistica. Hae duae partes tamen ita intrinsece coniunguntur, ut
15 unicum actum cultus efforment. Proinde animarum pastores, in catechesi tradenda, fideles sedulo instruant, ut integrae Missae celebrationi intersint.

II – DE CONCELEBRATIONE SACRAMENTALI

44. [*Usus amplificetur*]. Concelebratio tam in Ecclesia Orientali quam in Occidentali in usu hucusque remansit.¹¹ Concilio facultatem concelebrandi ad sequentes casus extendere placet:¹²
20

a) ad Missam chrismatis; feria V in Cena Domini;

b) ad conventus sacerdotum, si ad singulares celebrationes aliter provideri non possit et de iudicio Ordinarii.

45. [*Opportunitas concelebrationis et numerus concelebrantium*]. De opportunitate concelebrationis et de numero concelebrantium, in singulis casibus, Ordinarii erit iudicare.
25

46. [*Ritus concelebrationis*]. Quoad ritum, servari possunt rubricae Pontificalis romani. Attamen quaedam aptationes fiant, scilicet:

30 a) ut concelebrantes, oblatione peracta, stent circa altare, vestibis sacerdotalibus, aut saltem alba et stola, induti;¹³

b) ut minuatur numerus precum a concelebrantibus simul dicendarum;¹⁴

c) ut communicare possint sub utraque specie;¹⁵

d) ut solus celebrans principalis gestus faciat et benedicat.¹⁶

NOTAE

¹ CONC. TRID., Sess. XIII, Decr. *De ss. Eucharist.*, c. 5: DENZ. 878.

² Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 262-288.

³ Cf. *De imitatione Christi*, IV, 11.

⁴ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Divino afflante Spiritu*, 30 sept. 1943: AAS 35 (1943) p. 324.

⁵ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 264-270.

⁶ PIUS XII in Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947, inter actiones liturgicas, post lectiones, enumerat: « ac postremo homilia » (AAS 39 [1947] p. 529).

⁷ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. p. 271, nn. 5, 7, 10, 11.

⁸ 1 Tim. 2, 1-2.

⁹ Cf. *Acta et Documenta*, I. c., pp. 397-412; et etiam pp. 387-397.

¹⁰ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. p. 69, nn. 1-5.

¹¹ Praecipua documenta Ecclesiae de concelebratione sunt:

Pro tota Ecclesia occidentali can. 803: « Non licet pluribus sacerdotibus concelebrare, praeterquam in Missis ordinationis presbyterorum et in Missa consecrationis episcoporum secundum Pontificale romanum ». In Pontificali romano vero concelebratio episcoporum inscribitur expresse saltem a fine saeculi XII (M. ANDRIEU, *Le Pontifical romain*, I, p. 151). Concelebratio presbyterorum describitur iam in Pontificali Curiae tempore Innocentii IV (cf. *ibidem*, II, p. 349).

Pro Ecclesia Lugdunensi: Appendix ad Pontificale a card. de Bonald edita: Benedictio oleorum.

Pro Russis, tam unitis quam separatis: Cinovik, ex editionibus tam anni 1798 quam 1896; et Trabnik Petri Moghila, Kiev 1646.

Pro Ruthenis: Acta et Decreta Synodi provincialis Ruthenorum Galitiae, habitae Leopoli anno 1891, Romae anno 1895, pp. 150-168; Ordo celebrationis, Romae 1953, pp. 102-114.

Pro Graecis catholicis et Melchitis: Hieraticon, Romae 1950, pp. 265-272; Hieraticon sylliourgon. — BENEDICTUS XIV, Litt. Encycl. *Demandatam*, 24 dec. 1743; et Litt. Encycl. *Allatae sunt*, 26 iul. 1755, apud P. GASPARRI, *Fontes Iuris canonici*, I, p. 799, et II, p. 472.

Pro Maronitis: Synodus Montis Libani 1736, apud MANSI, 38 coll. 125-126.

Pro Coptis catholicis: Synodus Alexandrina Coptorum, habita Caira anno 1898, Romae 1899, p. 107.

¹² *Rationes cur optatur extensio*:

a) Unitas Ecclesiae in unitate sacerdotii melius demonstratur: « Quia sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autem sunt unum in Christo, ideo non refert utrum per unum vel per multos hoc

sacramentum consecraretur: nisi quod oportet ritum Ecclesiae servari... Eucharistia est sacramentum unitatis Ecclesiasticae, quae attenditur secundum hoc, quod multi sunt unum in Christo » (S. THOMAS, *Summa Theol.*, III, q. 82, a. 2, ad 2 et 3).

b) Pietas magis fovetur, si plures sacerdotes simul litent, quam in diversis altaribus singillatim celebrent, sese invicem et populum molestia afficientes.

c) Vitantur difficultates practicae et incommoda provenientia ex numero sacerdotum sive e penuria altarium et suppellectilis, sive ex brevitate temporis.

¹³ In Pontificali Romanae Curiae saec. XII, quod diffusum est ubique, rubrica erat sequens: « Oblatione facta, presbyteri vadant ad altare, ad standum a dextera et laeva altaris cum missalibus suis » (M. ANDRIEU, *Le Pontifical Romain*, II, p. 349). Haec rubrica mutata est in Pontificali romano primum excuso anno 1485: « Presbyteri vero ordinati retro Pontificem vel hinc inde ubi magis commodum erit, in terra genuflexi, habeant libros coram se... ».

¹⁴ In documentis antiquioribus, ex. gr. in Ordine Romano III (M. ANDRIEU, *Ordines Romani*, II, p. 131) presbyteri cardinales « canonem dicunt », non alia. Idem servabatur adhuc saec. XII, teste canonico Benedicto (FABRE-DUCHESNE, *Le Liber Censuum de l'Eglise Romaine*, II, p. 146).

Sed praeter rationes historicas, adest praecipue ratio practica: dicere simul tantam seriem orationum « distincte, morose », praesertim dum celebrans cantat vel gestus facit, est nimis prolixum et populum taedio afficit. In liturgia verbi, melius erit si concelebrantes silentio auscultent lectiones, participant cantum sive Proprii sive Ordinarii, solo celebrante principali dicente *Gloria in excelsis, Pax vobis, Dominus vobiscum*, orationes, *Credo*.

¹⁵ Communio sub utraque specie fit semper in Missa consecrationis Episcopi; fit etiam a diacono et subdiacono in Missa papali; fiebat etiam in ordinationibus presbyterorum saec. XIII, teste Pontificali Romanae Curiae (M. ANDRIEU, *Le Pontifical Romain*, II, p. 350). Optatur hodie quia consentaneum est omnes celebrantes semper sub utraque specie communicare.

¹⁶ Sic fit hodie in Missa Ordinationis presbyterorum, et sic faciebant olim presbyteri cardinales, quando concelebrabant cum Summo Pontifice.

CAPUT III
DE SACRAMENTIS ET SACRAMENTALIBUS

Sacramenta et Sacramentalia ordinantur ad cultum debite Deo reddendum et ad hominem sanctificandum; ¹ utpote vero signa « ad instructionem pertinent ». ² Unde fidem non solum supponunt, sed « verbis ac rebus » alunt; et ita eorum celebratio liturgica fideles ad cultum Deo debite reddendum et ad gratiam fructuose recipiendam etiam proxime disponit. Ideo « sacramenta fidei » dicuntur. 5

Maxime proinde interest ut qui ad fidem vocantur, Baptismum verum signum fidei inveniant, et fideles, ad propriam vitam christianam alendam, Sacramenta impensissime frequentent. 10 Per liturgiam enim Sacramentorum et Sacramentalium, fidelibus bene dispositis nullus iam fere eventus vitae gratia divina non sanctificatur, ex mysterio paschali Passionis, Mortis et Resurrectionis Christi, a quo omnia Sacramenta et Sacramentalia suam virtutem derivant; nullusque etiam rerum materialium usus, per se honestus, ad finem hominem sanctificandi Deumque laudandi non dirigitur. Quod sane facilius fit, si ipsa, quoad eorum liturgicam structuram, quoad textus et ritus, ita ordinantur, ut res divinas, quas significant et suo cuiusque modo efficiunt, sic expriment ut a fidelibus possint facile percipi et actiosa atque communitaria participatione celebrari. 15 20

Cum autem, decursu temporum, non sine fidelium detrimento, quaedam in ea irrepserint quae praedictae eorum naturae minus bene respondeant, Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur decernit. 25

I - DE RITUALIBUS REVISENDIS

47. [*Ritualia particularia*]. In nova editione « typica » Ritualis romani paranda, clare indicentur partes, quae, in Ritualibus particularibus, lingua vulgari dici possunt. Super huiusmodi autem Ritualis romani editione, Ritualia particularia, singularum regionum necessitatibus aptata (cf. art. 21 huius Constitutionis), a Conferentiis Episcopalibus quam primum parentur, 30

et, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291), in respectivis regionibus adhibeantur.³ In his autem Ritualibus vel peculiaribus Collectionibus rituum conficiendis, ne omittantur instructiones pastorales et rubricales, quae in Rituali romano singulis ritibus
5 praemittuntur.

II – DE SACRAMENTIS INITIATIONIS CHRISTIANAE

48. [*Restauratio catechumenatus*]. Instauretur catechumenatus adultorum pluribus gradibus distinctus, ita ut tempus catechumenatus, instructioni destinatum, de iudicio Ordinarii loci, sacri quoque ritibus successivis temporibus celebrandis, sanctificari possit.⁴
10

49. [*Elementa initiationis a traditione populorum derivata*]. In terris Missionum, praeter ea quae in traditione christiana habentur, illa etiam elementa initiationis admittantur, quae apud unumquemque populum in usu reperiuntur, quatenus ritui christiano aptari possunt.
15

50. [*Ordo Baptismi adultorum*]. Ritus ad baptizandos adultos recognoscatur,⁵ ratione habita catechumenatus instaurati; et Missali romano Missa propria in collatione Baptismi inseratur.

51. [*Ordo Baptismi parvulorum*]. Ritus ad baptizandos parvulos condicioni reali infantis rationis nondum compotis aptetur; ⁶ partes etiam parentum et patrinorum in ipso ritu melius in luce ponantur.
20

52. [*Ordo brevior Baptismi*]. Conficiatur Ordo brevior Baptismi, qui, in terris Missionum, a catechistis, et generatim, in periculo mortis, a fidelibus, absente sacerdote vel diacono, adhiberi possit.
25

53. [*Ordo supplendi omissa in Baptismo*]. Loco « Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum », novus ritus conficiatur ad significandam receptionem infantis in Ecclesiam, qui ritu brevi fuerit baptizatus.⁷ Item similis ritus conficiatur pro
30 neoconversis iam valide baptizatis.

54. [*Benedictio aquae baptismalis*]. Aqua baptismalis, extra tempus paschale, in ipso ritu Baptismi, ex iusta et rationabili causa, formula brevior et apta, benedici potest.

55. [*Ritus Confirmationis*]. Ritus Confirmationis ita recognoscatur,⁸ ut clarius eluceat huius Sacramenti intrinseca con-
5
nexio cum tota initiatione christiana; et ideo, pro opportunitate, Confirmatio etiam intra Missam conferri possit;⁹ eamque praecedat renovatio promissionum Baptismi.¹⁰ Ipsa administratio Sacramenti aptioribus liturgicis formulis introducatur.

III — DE POENITENTIA

56. [*Ordo Paenitentiae*]. Ritus et formulae Paenitentiae ita
10
recognoscantur, ut effectum Sacramenti clarius expriment.

IV — DE UNCTIONE INFIRMORUM

57. [*Nomen et natura Sacramenti*]. Sacramentum, quod
15
communiter « Extrema Unctio » nuncupatur, deinceps « Unctio infirmorum » vocabitur; nam non est per se Sacramentum morientium, sed graviter aegrotantium,¹¹ ac proinde tempus oppor-
tunum illud recipiendi est statim ac fidelis in gravem morbum incidit.

58. [*Collatio Sacramenti*]. Unctio infirmi regulariter locum
habeat post Confessionem et ante receptionem Eucharistiae.¹²

59. [*Ritus Sacramenti*]. Unctionum numerus pro opportu-
20
nitate aptetur (cf. art. 21 huius Constitutionis), et orationes quae ritum Unctionis infirmorum comitantur, ita recognoscantur,¹³ ut respondeant diversis condicionibus infirmorum, qui Sacramentum recipiunt.

60. [*Iteratio Sacramenti*]. Unctio sacra in diuturna infirmi-
25
tate aliquando iterari potest.¹⁴

V – DE ORDINE

61. [*Ritus Ordinationum recognoscendi*]. Ritus Ordinationum a peritis, sive quoad caerimonias sive quoad textus, recognoscantur. Allocutiones Episcopi, initio cuiusque Ordinis, fiant lingua fidelibus nota.

VI – DE MATRIMONIO

5 62. [*Ritus Matrimonii*]. Ritus celebrandi Matrimonium, qui exstat in Rituali romano, funditus recognoscatur et ditior fiat, ita ut gratia Sacramenti clarius significetur.¹⁵

« Si quae provinciae aliis laudabilibus consuetudinibus et caerimoniis in celebrando Matrimonii Sacramento utuntur, eas
10 omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat ».¹⁶

Insuper Conferentiis Episcopalibus relinquitur facultas exarandi ritum proprium (cf. art. 48 huius Constitutionis),¹⁷ usibus locorum et populorum congruum, firma tamen lege ut sacerdos assistens requirat excipiatque contrahentium consensum.¹⁸

15 63. [*Celebratio Matrimonii*]. Matrimonium ordinarie infra Missam celebretur, post lectionem Evangelii et homiliam, ante orationem fidelium.¹⁹ Oratio super sponsam, ita opportune emendata ut supra utrumque coniugem recitari valeat, dicatur lingua vernacula.

20 Si vero Sacramentum Matrimonii extra Missam, sed in ecclesia, celebratur, lectiones de Epistola et Evangelio Missae pro Sponsis legantur in initio ritus.²⁰

VII – DE SACRAMENTALIBUS

25 64. [*Recognitio Sacramentalium*]. Sacramentalia funditus recognoscantur, prae oculis habito principio de conscia, actuosa et facili participatione fidelium, et attentis hodiernis necessitatibus. In Ritualibus recognoscendis, etiam nova Sacramentalia, prout necessitas expostulat, addi possunt.

Benedictiones reservatae, perpaucae, et in favorem tantum Episcoporum, habeantur.

65. [*Ritus vestitionis et professionis religiosae*]. Conficiatur ritus vestitionis et professionis religiosae et renovationis votorum, qui valde optatam unitatem,²¹ sobrietatem et dignitatem inducat, ita tamen ut quidam ritus particulares non excludantur.

Professio religiosa infra Missam fieri potest.

5

VIII – DE EXSEQUIIS

66. [*Ordo exsequiarum*]. Ritus exsequiarum sensum paschalem mortis christianae clarius exprimat, et condicionibus ac traditionibus singularum regionum melius aptetur.²²

67. [*Exsequiae parvulorum*]. Ex integro recognoscatur ritus sepeliendi parvulos, ac propria Missa donetur.

10

NOTAE

¹ S. THOMAS, *Summa Theol.*, III, 62, a. 5 et 63, a. 6.

² S. THOMAS, *De veritate*, 27, a. 4.

³ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 384-385, nn. 10-12.

⁴ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 12-13, nn. 1-9.

⁵ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 12-15.

⁶ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 16-17, nn. 9-18.

⁷ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. p. 19, nn. 35-36 et p. 22, n. 6.

⁸ *Ibidem*, pp. 25-27.

⁹ *Ibidem*, p. 27, nn. 15-18.

¹⁰ *Ibidem*, p. 26, nn. 12-14.

¹¹ Nomen « *Extrema Unctio* » solummodo tardioribus saeculis (XII-XIII) invecum est; antea « *Oleum infirmorum* », « *Oleum benedictum* » appellabatur. Merito in Concilio Tridentino petitum est ut nomen primitivum restitueretur. Melius proinde nomen Sacramenti esset « *Unctio infirmorum* », quoniam agitur non de re sed de actione.

Dilatatio ad ultima momenta in usum venit a saeculo fere X, quando Unctio insolubiliter coniuncta erat cum concessione paenitentiae sollemnis, qua tamen ei qui convaluerat onera gravissima ad dies vitae imponebantur. Vota Episcoporum de hac re cf. in *Acta et Documenta*, I. c. p. 95 nn. 1-6; pp. 96-97 nn. 7-13.

¹² Ex verbis Apostoli Iacobi: « Et (infirmus) si in peccatis sit, remittentur ei » (Iac. 5, 15), clare eruitur quod Unctio infirmorum spiritualiter pertinet ad paenitentiam. « *Consummativum paenitentiae* » hoc Sacramentum declarat Concilium Tridentinum (Sessio 14. Doctr. de Sacram. Extr. Unctionis. Prooemium); ideoque administrandum videtur post confessionem sacramentalem infirmi et antequam ille sacram Communionem recipiat. Nam Eucharistia est Sacramentum consummativum omnium aliorum Sacramen-

torum. « Sacramentum Eucharistiae est potissimum inter alia sacramenta... nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum, sicut ad finem... per paenitentiam etiam et *extremam unctionem* praeparatur homo ad digne sumendum Corpus Christi » (S. THOMAS, *Summa Theol.* III, 65 n. 3). Vota Episcoporum de hac re, cf. in *Acta et Documenta*, l. c. pp. 98-99; nn. 26-28.

¹³ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 99-101, nn. 29-46.

¹⁴ Praxis hodierna (can. 940, § 2), post monitum Concilii Tridentini (Sessio XIV, Doctr. de *Sacr. Extr. Unctionis*, c. 3), vetat in eodem vitae discrimine hoc Sacramentum iterare. Sed Unctionis iteratio, etiam in eadem infirmitate, fuit consuetudo Ecclesiarum usque ad saec. XIII. Nam aegrotus, maxime in diuturna infirmitate, saepius indiget solatio spirituali. Vota Episcoporum de hac re, cf. in *Acta et Documenta*, l. c. p. 97, nn. 14-17.

¹⁵ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. p. 175, nn. 2-4.

¹⁶ CONC. TRID., Sess. XXIV, *De reformatione*, c. 1: DENZ. 990. Cf. *Rituale romanum*, tit. VIII, cap. 2, n. 6.

¹⁷ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. p. 177, n. 19.

¹⁸ Can. 1095, § 1, 3°.

¹⁹ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. p. 175, nn. 5-7.

²⁰ Ibid., p. 175, n. 8.

²¹ Cf. *Acta et Documenta*, l. c. p. 369, nn. 1-3.

²² Cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 366-367, nn. 1-4.

CAPUT IV
DE OFFICIO DIVINO

Summus Novi atque aeterni Testamenti Sacerdos, Christus Iesus, « humanam naturam assumens, terrestri huic exilio hymnum illum invexit, qui in supernis sedibus per omne aevum canitur. Universam hominum communitatem ipse sibi coagmentat, eandemque in divino hoc concinendo laudis carmine secum consociat ».¹ 5

Ecclesia autem, sacerdotio mirabili in suo Capite insignita, et divinam ipsius missionem in terris pergens, « pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum »,² ut Deum sine intermissione laudet et pro singulis interpellet. Quod munus absolvit non solum per celebrationem Eucharistiae, sed etiam per mirabile illud laudis canticum, in Officio divino exstans, quod christianorum omnium nomine eorumque in beneficium adhibetur Deo, cum a sacerdotibus aliisque fiat, in hanc rem ipsius Ecclesiae instituto delegatis.³ Omnes proinde qui hoc munere funguntur tum gravem Ecclesiae obligationem, tum summum Sponsae Christi honorem participant, quia unusquisque in Officio divino orando ante thronum Dei stat nomine Matris Ecclesiae. 10 15

Huiusmodi Ecclesiae precatio ex antiqua traditione ita est constituta, ut totus cursus diei ac noctis per sacrificium laudis, a labiis confitentium Deo oblatum, consecretur. 20

Quo vero divinum Officium a sacerdotibus aliisque Ecclesiae membris, in fragilitate humana atque difficillimis temporum adiunctis constitutis, « tamquam sanctificatio diversarum horarum diei »⁴ facilius et perfectius peragatur, Sacrosancto Concilio quae sequuntur placuit decernere: 25

68. [*Cursus Horarum*]. Cum sanctificatio diei naturalis sit finis Officii divini, cursus Horarum ita instauretur ut « Horis » veritas, in quantum fieri potest, reddatur, ratione tamen habita diversarum condicionum vitae hodiernae in determinatione iuridica temporis ad satisfaciendum obligationi Officii divini recitandi. 30

Ut autem cursus traditionalis Officii divini servetur ac simul

hodiernae vitae necessitatibus cleri congruenter aptetur,⁵ hae normae prae oculis habeantur:

5 a) *Laudes ac Vesperae*, ex venerabili traditione Ecclesiae universalis duplex cardo Officii divini cotidiani, ubique tamquam Horae praecipuae celebrandae sunt.

b) *Completorium* ita instruat, ut aperte appareat ipsius natura ultimae precatiōnis in fine diei.

10 c) Hora quae *Matutinum* vocatur, quamvis indolem nocturnae laudis retinens, ita aptetur ut qualibet diei hora recitari valeat.⁶

d) *Horae minores* ita instruantur ut tempore competenti recitari possint, ad sanctificandum laborem cotidianum.

69. [*Psalmi*]. Ut cursus Horarum, in articulo praecedenti propositus, reapse observari possit, psalmi non amplius per unam
15 hebdomadam, sed per longius temporis spatium distribuantur.⁷

Opus revisionis psalterii, feliciter inchoatum, perducatur ad finem, respectu habito latinitatis et usus liturgici.

70. [*Hymni*]. Hymni, in quantum fieri potest, ad pristinam formam restituantur, iis mutatis quae mythologiam sapiunt aut
20 christianae pietati minus congruunt. Recipiantur quoque, pro opportunitate, alii, qui in hymnorum thesauro inveniuntur.

71. [*Lectiones*]. In revisendis lectionibus,⁸ haec serventur:

a) *Lectiones Sacrae Scripturae* ita distribuantur, ut thesauri Verbi divini in pleniore amplitudine expedite adiri possint.

25 b) *Doctrina Patrum* debitum suum locum et modum, iuxta Ecclesiae traditionem, obtineat; proinde *lectio ex Patribus* et sublimioribus theologiae spiritualis Magistris, dummodo agatur de textibus a structura et mente Liturgiae non discrepantibus, mensura largiore instauranda est et simul revisenda.

30 c) *Passiones seu vitae Sanctorum* ad fidem historicam reddantur.

72. [*Orationes*]. a) In Laudibus ac Vesperis feriarum per annum dicantur *Orationes matutinales ac vespertinales*, quae
35 praesto sunt in Sacramentariis.⁹

b) Vesperis cotidie *Preces* inserantur pro variis necessitatibus mundi et Ecclesiae.

c) In fine Horarum minorum, loco orationis diei, dicatur oratio dominica seu *Pater noster*.

73. [*Obligatio*]. Cum infirmitas humanae naturae postulet ut quid minimum orationis praescribatur, et aliunde totum pen-
sum divini Officii servandum sit, hae normae erunt observandae: 5

a) *Communitates choro obligatae* tenentur Officium divinum cotidie in choro celebrare, et quidem:

— *totum Officium*, Ordines Canonicorum, Monachorum et Monialium;

— saltem *Laudes aut Vesperas*, Capitula residentialia; 10

— *totum Officium aut partem illius*, ceteri Ordines et Congregationes religiosas, secundum proprias Constitutiones.

Omnes autem illarum Communitatum clerici, si sunt in Ordinibus maioribus, et omnes sollemniter professi, exceptis conversis, tenentur ad recitationem totius Officii, etiam a solo factam, 15
si totum aut partem in choro non absolvunt.

b) *Clerici choro non obligati*, si sunt in Ordinibus maioribus, cotidie, sive in communi, sive a solo, tenentur totum Officium persolvere.

c) Fratres, Sorores, ac laici cuiusvis *Instituti status perfectionis* observent Constitutiones proprias. Ipsis autem enixe commendatur ut, in quantum fieri potest, Laudes ac Vesperas celebrent sicut in Breviario. 20

74. [*Sodales religiosi*]. Sodales cuiusvis Instituti status perfectionis, qui, vi Constitutionum, partes aliquas divini Officii 25
absolvunt, orationem publicam Ecclesiae agunt. Item, publicam Ecclesiae orationem agunt, si quod parvum Officium, vi Constitutionum, recitant, dummodo in modum Officii divini confectum ac rite approbatum sit.

75. [*Fidelium participatio in Officio divino*]. Curent animarum pastores ut Horae praecipuae, vel ad minus Vesperae,¹⁰ 30
potissimum diebus dominicis et festis sollemnioribus in ecclesiis et oratoriis celebrentur communes. Commendatur ut et ipsi laici celebrent Officium divinum, vel cum sacerdotibus, vel inter se congregati, vel immo unusquisque solus. 35

76. [*Tempus recitandi Officium divinum*]. Praestat, sive ad diem revera sanctificandum, sive ad ipsas Horas cum fructu spi-

rituali recitandas, ut in Horarum absoluteione tempus servetur quod proxime accedat ad tempus verum uniuscuiusque Horae canonicae.

5 77. [*Lingua adhibenda in recitatione Officii divini*]. a) Iuxta saecularem traditionem Occidentalis Ecclesiae, in Officio divino lingua latina clericis servanda est.

b) Monialibus, necnon sodalibus, sive viris non clericis sive mulieribus, Institutorum statuum perfectionis, in Officio divino, tam in choro aut in communi quam a solo celebrando, a 10 proprio Ordinario, annuente Sancta Sede, concedi potest ut lingua vulgari utantur.

c) Quivis Officio divino adstrictus, si Officium divinum una cum fidelibus laicis, vel cum iis qui sub a) et b) nominantur, lingua vernacula celebrat, suae obligationi satisfacit, dummodo 15 textus versionis sit legitime approbatus.

78. [*Officium divinum in choro vel in communi*]. Cum Officium divinum sit vox Ecclesiae Deum publice laudantis, choro obligati et omnes in communi celebrantes munus sibi concredi- 20 tum quam perfectissime, sive interna animi devotione, sive externa agendi ratione, peragant.

Praestat insuper ut Officium divinum in choro et in communi, pro opportunitate, cantetur.

NOTAE

¹ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947: AAS 39 (1947) p. 573.

² Hebr. 5, 1.

³ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947), p. 573.

⁴ *Codex rubricarum*, l. c., n. 142.

⁵ Ecclesia numquam admisit formam Breviarii, quae recitationem communitariam excludat. Officium divinum semper pro pluribus simul voluit: nam sic melius repraesentatur Ecclesia orans. Quare desiderandum non videtur duplex Breviarium, communitarium unum, privatum alterum, etsi plures favent huic duplici formae Officii divini (cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 303-305). E contra, Breviarium eius qui a solo recitat semper apertum sit fratribus, sacerdotibus sociis et plebi fidei.

⁶ Commendandum videtur, sicut est in votis plurium Antistitum (cf. *Acta et Documenta*, l. c. pp. 316-318), ut generatim uno tantum Nocturno constet. Officia vero perpulchra et antiquissimae traditionis, tribus « Nocturnis » insignita, ne destruantur, immo instaurentur, si opus sit.

⁷ Quaedam desideria circa distributionem Psalterii per spatium temporis maius quam unam hebdomadam et circa aliqualem selectionem psal-morum faciendam, videri possunt in *Acta et Documenta*, l. c. pp. 314-316.

⁸ Plura desideria circa lectiones s. Scripturae vide in *Acta et Docu-menta*, l. c. pp. 318-322, nn. 1-32; quoad lectiones historicas, *ibidem*, pp. 322-325, nn. 33-50; quoad lectiones Ss. Patrum, *ibidem*, pp. 325-326, nn. 52-59.

⁹ Vide, v. gr., *Sacramentarium Gregorianum* (ed. Lietzmann), n. 203, in quo hobentur 8 orationes matutinales, et n. 204, qui continet 37 oratio-nes vespertinales seu matutinales.

¹⁰ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 575; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, 3 sept. 1958, n. 45.

CAPUT V
DE ANNO LITURGICO

Sponsi divini opera salutifera, statutis diebus in anni decursu pia Mater Ecclesia sacra semper recordatione celebrare contendit. Primo hebdomadae die, quem « dominicum » vocavit, memoriam habuit Resurrectionis Domini, quam etiam semel in anno, 5
solemnitate magna Paschatis, una cum beata ipsius Passione, frequentavit. Totum vero Christi mysterium per anni circulum explicavit, ab Incarnatione et Nativitate usque ad Ascensionem, ad diem Pentecostes et ad expectationem beatæ spei et adventus Domini. Recolendo taliter mysteria Redemptionis, aperuit fide- 10
libus divitias virtutum atque meritorum Domini sui, ita ut omni tempore quodammodo præsentia fiant, et ipsi illa attingant et gratia salutis repleantur. Quin immo, per omnia mysterio Christi unitum, Sancta Ecclesia, in annuo festorum circulo, etiam mysterium beatissimæ Dei Genetricis Mariæ cum amore frequentat, 15
in quo et præcellentem Redemptionis fructum merito exultat, et veluti in purissima imagine, id quod ipsa tota esse cupit et sperat cum gaudio contemplatur.

Memorias insuper Martyrum aliorumque Sanctorum, qui per multiformem Dei gratiam et perfectionem proveci, atque aeter- 20
nam iam adepti salutem, Deo in caelis laudem perfectam decantant, circulo anni inseruit Ecclesia. Sanctorum enim nataliciis prædicat paschale mysterium in Sanctis cum Christo compassis et conglorificatis, et fidelibus exempla eorum præsentat, omnes per Christum ad Patrem trahentia.

25 In exercitationibus denique, diversis anni temporibus, iuxta traditas disciplinas aggrediendis, fidelium formationem perficit, per illas animi et corporis actuositates, quæ in precatione, in ieiunio et instructione vim suam attingunt.

30 Præstat igitur ut fideles virtutem mysteriorum Christi impensius hauriant, eandem in festis beatæ Mariæ Virginis pie prosequantur et colant, Sanctorum exempla devote imitentur, atque exercitationibus sacris ad sanctitatem contendant. Quapropter placuit Sacrosancto Concilio ea quæ sequuntur decernere.

I - DE ANNO LITURGICO INSTAURANDO

79. [*Annus liturgicus in genere*]. Annus liturgicus ita recognoscatur ut, servatis aut restitutis sacrorum temporum traditis consuetudinibus et disciplinis iuxta nostrae aetatis condiciones, ipsorum indoles nativa retineatur, ad fidelium pietatem debite alendam in celebrandis mysteriis Redemptionis christianae, maxime vero mysterio paschali, quod est totius anni liturgici veluti centrum et culmen. 5

80. [*Dies dominicus*]. Peculiaris natura diei dominici pietati fidelium quam maxime proponatur et inculcetur, quatenus est « dies Domini » et hebdomadalis commemoratio mysterii paschalis et christianae fidelium regenerationis. Aliae proinde celebrationes, nisi revera sint magni momenti, ipsi ne praeponantur. 10

81. [*Proprium de Tempore*]. Fidelium animi dirigantur imprimis ad dies festos Domini, qui mysteria salutis in anno celebrant. Proinde « Proprium de Tempore » aptum suum locum obtineat super festa Sanctorum,¹ ut integer mysteriorum salutis cyclus debito modo recolatur. 15

82. [*Tempus quadragesimale*]. Duplex character temporis quadragesimalis, praeparatio nempe vel saltem memoria Baptismi et actio paenitentialis, tam in Liturgia quam in catechesi liturgica plenius in luce ponatur. Proinde: 20

a) ad profundiorum fidelium eruditionem, eorumque ad celebrandum mysterium paschale praeparationem, elementa baptismalia liturgiae quadragesimalis propria abundantius adhibeantur; quaedam vero ex anteriore traditione, pro opportunitate, restituantur; 25

b) idem autem fiat de elementis paenitentialibus. Quoad catechesim autem imprimis inculcentur animis fidelium socialis peccati indoles perniciosa, et partes Ecclesiae in actione paenitentiali; atque oratio pro peccatoribus urgeatur. 30

83. [*Praxis paenitentialis Quadragesimae opportune restituenda*]. Indoles paenitentialis temporis quadragesimalis non tantum spiritualiter et individualiter colatur, sed in vita quoque practica fidelium suam partem externam et socialem habeat. Instauretur, proinde, iuxta nostrae aetatis et diversarum regionum 35

possibilitates necnon fidelium condiciones, opportuna praxis paenitentialis.²

5 Sacrum tamen esto ieiunium paschale, feria VI in Passione et Morte Domini, ubique celebrandum et, iuxta opportunitatem, etiam Sabbato sancto producendum, ut ita, elato et aperto animo, ad gaudia dominicae Resurrectionis perveniatur.

84. [*Festa Sanctorum festis mysteria salutis recolentibus ne praevaleant*]. Festa Sanctorum mirabilia quidem Christi in servis eius praedicant, et fidelibus opportuna praebent virtutum exempla imitanda: attamen festis ipsa mysteria salutis recolentibus
10 ne praevaleant. Immo plura ex his particulari cuique Ecclesiae vel Nationi vel Religiosae Familiae relinquuntur celebranda,³ iis tantum ad Ecclesiam universam extensis, quae Sanctos memorant momentum universale revera prae se ferentes.

II – DE CALENDARIO RECOGNOSCENDO

15 85. [*Festum Paschatis certae dominicae assignandum*]. Ut festum Paschatis certae dominicae in calendario gregoriano assignetur,⁴ assentientibus iis quorum intersit, praesertim fratribus separatis, Sacrosanctum Concilium commendat.

20 86. [*Calendarium fixum inducendum*]. Sacrosanctum Concilium declarat se non obstare mediis et inceptis, quibus tenditur ad calendarium perpetuum in societatem civilem inducendum.

Variorum autem systematum, quae ad calendarium perpetuum stabiliendum excogitata sunt, illis tantum non obstat, quae hebdomadam septem dierum servant et tutantur.⁵

NOTAE

¹ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. sub titulo *De Calendarii reformatione* (pp. 430-441) passim.

² Cf. *Acta et Documenta*, I. c. pp. 232-234: *De ieiunio quadragesimali*; et pp. 219-230: *De reformatione ieiunii et abstinentiae*.

³ Cf. *Acta et Documenta*, I. c. sub titulo *De Calendarii reformatione* (pp. 430-441) passim.

⁴ Ibidem, pp. 442-443, nn. 2-12.

⁵ V. gr. *Calendarium Orbis*, seu Calendarium a « World Calendar Association » propositum. Fuit etiam votum Congressus Unionis Astronomicae, Romae anno 1922 habiti (cf. *Ephemerides liturgicae*, 37 [1923], p. 39).

CAPUT VI
DE SACRA SUPELLECTILE

Quantam Ecclesia adhibuerit curam ad decorem, ornatum et pretiositatem sacrae supellectilis in cultu sacro augenda, testatur traditio liturgica. Omnia pretiosa enim, quae aut natura ipsa protulerit aut humanum ingenium comparaverit, ea Ecclesia in cultum suum assumpsit, ut ita mirabilis laudis concentus Deo 5 tribuendus plenior et perfectior efficeretur.

At ipsa quoque historia testatur temporum decursu nonnullos hac in re irrepsisse abusos. In externis enim cultus ornamentis amplificandis, quandoque humana vanitas irrepsit; ratio insuper et inclinatio temporum nonnumquam mutationes non parvas sive 10 in formam sive in ornatum sacrae supellectilis invexit; dum, e contra, artis technicae progressus nova cotidie elementa producunt, quae elementis naturalibus usu traditis optime sociari possunt ad cultus decorem augendum.

Hinc profluit necessitas valde curandi materiam, formam et ornatum sacrae supellectilis et fideliter observandi leges artis sacrae, iuxta liturgicam traditionem. 15

Placuit ergo Patribus ea quae sequuntur principia affirmare et statuere.

87. [*Materia sacrae supellectilis*]. Leges generales circa materiam paramentorum et sacrae supellectilis in suo robore manent. Conferentiis tamen Episcopalibus facultas tribuitur materiis ex lege et traditione Ecclesiae acceptis alias admiscere aut sufficere, praesertim ex usibus et cultura populi sui traditis, dummodo vestis aut supellex exinde resultans decori, cultus reverentiae et 25 usui liturgico respondeat, communi populi aestimatione magni habeatur atque persistens sit et duratura.

88. [*Forma sacrae supellectilis*]. Sacrae supellectilis, vestium et vasorum sacrorum forma sanctitati divini cultus studiose respondeat, congruenter usui consulat, reverentiam conciliet, ministrorum gradibus conveniat.¹ 30

Sanctae Sedis, vel Episcoporum in singulis regionibus, ad normam iuris, erit perpendere an in eorum forma, usu et ornatu

aliquid sit mutandum vel tollendum, iuxta articulum 21 huius Constitutionis.

89. [*Usus pontificalium*]. Convenit ut usus pontificalium reservetur illis ecclesiasticis personis, quae aut caractere episcopali, aut peculiari aliqua iurisdictione gaudent.

NOTA

¹ *Acta et Documenta*, l. c. pp. 449-451; quoad vestes pontificales, pp. 451-453.

CAPUT VII
DE MUSICA SACRA

Musica traditio sanctae Ecclesiae thesaurum constituit inestimabile, maxime excellens inter ceteras artis expressiones, cum Musica sacra efformet necessariam Liturgiae sollemnis partem et directe sacram Actionem comitetur. Efficaciam spiritualem sacri concentus in cultu divino laudibus extulerunt sancti Patres atque Romani Pontifices, qui hac nostra praesertim aetate, praeunte sancto Pio X, Musicam sacram « ad fontes » revocantes, ipsius characterem ministerialem dominici servitii pressius ostenderunt. Etsi relationes statuuntur, limites tamen in generibus musicis haud ponuntur, cum Ecclesia omnes verae artis expressiones, debitis praeditas dotibus, amplectatur et in cultum admittat.

Normas ac praecepta ecclesiasticae traditionis et disciplinae secutum, prae oculis habens finem ultimum Musicae sacrae, qui « gloria Dei est, sanctificatio exemplumque fidelium », ¹ Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur statuit.

90. [*Natura Musicae sacrae*]. Musica sacra tam nobilem in Liturgia locum ex Patrum traditione habet, ut ei velut ancilla seu administra famuletur, ² modo orationem suavius exprimens vel unanimitatem fovens, modo ritus sacros maiore sollemnitate comitans. Tanto ergo pulchrior et sanctior erit, quanto actioni liturgicae arctius connectetur.

91. [*Liturgia sollemnis principem locum tenet*]. Forma nobilior celebrationis liturgicae est Liturgia sollemnis, lingua latina celebrata, cum participatione populi.

Ut autem fideles et scholae cantorum ad Liturgiam sollemniter celebrandam progressive ducantur, gradus ipsorum captui et conditioni accommodati statuuntur.

Proinde sit Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus proponere ut nonnulli cantus lingua vernacula peragi possint, ad normam articuli 24 huius Constitutionis.

92. [*Participatio fidelium numquam excludenda*]. Quamvis

thesaurus artisticus Musicae sacrae summa cura servandus et fovendus sit,³ et scholae cantorum assidue provehendae, Episcopi ceterique animarum pastores sedulo provideant ut in qualibet sacra actione, vel sollemnissima, universus fidelium coetus actuosam participationem sibi propriam in cantu praestare possit.⁴

93. [*Institutio musica*]. Magni habeatur institutio et praxis musica in Seminariis, in religiosorum utriusque sexus novitiatis et studiorum domibus, necnon in ceteris institutis et scholis catholicis; ad quam institutionem obtinendam, magistri, qui Musicae sacrae docendae praeficiuntur, sedulo praeparentur.⁵

Cantores vero et musicae artifices, praeter musicam, solida formatione liturgica donentur, iuxta Ecclesiae traditionem et pastoralementem populi utilitatem, quibus eorum servitium spiritu ac mente perficiatur.⁶

15 Fideles quoque, iuxta ipsorum condicionem, sicut in sacra Liturgia ita in cantu sacro opportune edoceantur, « ut vocem suam sacerdotis vel scholae vocibus, ad praescriptas normas, alternent ».⁷

94. [*Cantus gregorianus et polyphonicus fovendus*]. Ecclesia Romana cantum gregorianum agnoscit tamquam suae Liturgiae proprium: ideo in actionibus liturgicis, ceteris paribus, principem locum obtineat.⁸

Alia tamen genera Musicae sacrae, praesertim vero polyphonia, in celebrandis divinis Officiis minime excluduntur, dummodo fidelium actuosam participationem ne impediunt, neque dignitati, gravitati et sanctitati Liturgiae repugnent.

Eximii autem artis musicae viri incitentur non tantum ad modos conscribendos qui a maioribus scholis cantorum cani possint, sed praesertim ad modos etiam componendos qui parvis quoque scholis convenient et actuosam participationem totius communitatis fidelium foveant.

95. [*Editio typica librorum cantus gregoriani compleatur*]. Compleatur editio typica librorum cantus liturgici; immo paretur editio magis critica librorum iam editorum post instaurationem s. Pii X.

Pariter, altera paretur editio simpliciores modulos continens, in usum minorum ecclesiarum.

96. [*Cantus popularis religiosus*]. Cantus popularis religiosus sollerter inculcetur, ita ut in piis exercitiis et in ipsis liturgicis actionibus, iuxta normas et praecepta rubricarum, fidelium voces resonare possint.⁹

Cantus ad catholicae fidei doctrinam plene sint conformes, breves et faciles, lingua utantur plana et modulatione simplici. Verba autem a tumida et inani profluentia sint immunia¹⁰ ac deriventur potissimum ex sacra Scriptura, specialiter ex psalmis et canticis biblicis, et ex fontibus liturgicis, sive orientalibus sive occidentalibus.

97. [*Musica sacra in Missionibus*]. Cum in regionibus Missionum gentes inveniantur quae propria polleant traditione musica, magnam partem in earum vita religiosa ac sociali habente, huic musicae respectus debitus necnon locus congruus praebeatur, tam in efformando earum sensu religioso, quam in cultu earum indoli aptando. Quapropter magnae curae sit in apostolatu missionario hanc musicam christianam tam in scholis quam in officiis sacris promovere. Commendatur, insuper, etiam instrumentorum indigenorum ad usum liturgicum aptatio, in quantum indoli cultus christiani respondent.¹¹

98. [*Organum et instrumenta musica*]. Organum est instrumentum musicum traditionale Ecclesiae occidentalis, ad sacros ritus maiore sollemnitate donandos.

Cetera vero musica instrumenta, de iudicio et consensu loci Ordinarii in cultum divinum admitti possunt, quatenus usui sacro aptari possunt, templi dignitati congruunt, atque communi fidelium actuosae participationi favent.

Nova technicae artis inventa ad sonos producendos vel transmittendos, in sacris celebrationibus Ecclesia haud respuit, dummodo sonitum omnino decorum gratumque edant et talia instrumenta, non modo mere mechanico seu automatico, sed directa et personali artificis actione tractentur.¹²

NOTAE

¹ PIUS X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini*, 22 nov. 1903, n. 1.

² Ex tota traditione eruitur Musicam sacram in Ecclesia non adhiberi propter seipsam, quatenus artis operam, sed ad divinum cultum decore exercendum. Quod Urbanus VIII in decreto n. 823 S. C. Rituum diei 21 fe-

bruarii 1643 enuntiavit his verbis: Musica sacrae Scripturae, non haec illi inservire debet; Musica Missae, non Missa Musicae famuletur. Eundem Musicae sacrae characterem ministerialem dominici servitii, nostra aetate pressius ostenderunt Romani Pontifices. Sanctus Pius X eam vocat humilem ancillam Liturgiae (Motu Proprio *Tra le sollecitudini*, n. 23), Pius XI ancillam nobilissimam (Const. Apost. *Divini cultus*, 20 dec. 1928: AAS 21 [1929] p. 35), Pius XII: Liturgiae quasi administram (Litt. Encycl. *Musicae sacrae*, 25 dec. 1955: AAS 48 [1956] p. 12).

³ PIUS XII, Litt. Encycl. *Musicae sacrae*: AAS 48 (1956) pp. 18-20; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, 3 sept. 1958, nn. 48-49: AAS 50 (1958) p. 646.

⁴ Ex. gr. etiam in Missis Pontificalibus, saltem Symbolum et Sanctus generatim a populo cani deberent. Cf. *Prima Romana Synodus*, 1960, art. 576, § 1, n. 2: « In solemnioribus Eucharisticis Sacrificiis praestat ut *Credo* ab universo populo gregorianis modulis cantetur ».

⁵ PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*, n. IX: AAS 21 (1929) p. 40.

⁶ PIUS X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini*, n. 25; PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*: AAS 21 (1929) p. 39; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 589; Litt. Encycl. *Musicae sacrae*: AAS 48 (1956), pp. 23-24; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et Sacra Liturgia*, nn. 115-117; cf. etiam Epistolam S. C. DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERSITATIBUS *De Musicae sacrae studio in seminariis fovendo*, 15 augusti 1959: AAS 41 (1949) pp. 618-619.

⁷ Cf. PIUS X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini*, n. 27; PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*, V-VI: AAS 21 (1929) p. 38; PIUS XII, Litt. Encycl. *Musicae sacrae*: AAS 48 (1956) p. 23; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 98.

⁸ Cf. PIUS X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini*, n. 3; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 16.

⁹ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 590; Litt. Encycl. *Musicae sacrae*: AAS 48 (1956) pp. 20-21; *Ordo Hebdomadae sanctae instauratus*, dom. II Passionis, n. 20; S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 15.

¹⁰ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Musicae sacrae*: AAS 48 (1956) p. 20.

¹¹ Quaedam Missae cum melodiis localibus iam conscriptae sunt in Africa, in Sinis, in India, instrumentis quoque indigenis comitantibus.

¹² Cf. S. RITUUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 60 s.

CAPUT VIII
DE ARTE SACRA

Inter nobilissimas ingenii humani exercitationes, artes pulchrae pleno iure adnumerantur, praesertim autem ars religiosa eiusdemque culmen, ars nempe sacra, quippe quae natura sua ad infinitam pulchritudinem divinam spectent, humanis operibus aliquomodo exprimendam, et Deo eiusdemque laudi ac gloriae provehendae eo magis addicantur, quo nihil aliud eis propositum sit, nisi ut operibus suis ad hominum mentes pie ad Deum convertendas plurimum conferant. 5

Alma Mater Ecclesia, proinde, semper fuit pulchrarum, seu ingenuarum, artium amica, earumque liberum servitium, praecipue ut res ad sacrum cultum pertinentes vere sint dignae, decorae ac pulchrae, rerum supernarum signa et symbola, perenniter quaesivit, artificesque instruxit. Immo earum veluti arbitram Ecclesia iure semper se habuit, diiudicans inter artificum opera quae fidei, pietati, legibusque religiose traditis congruant, atque ad usum sacrum idonea habeantur.¹ 10 15

Placuit proinde Patribus hisce de rebus ea quae sequuntur decernere.

99. [*Omnem stilum artis Ecclesia admittit*]. Ecclesia nullum artis stilum veluti proprium habuit, sed omnium temporum modos semper admisit. Nostrorum etiam temporum atque omnium gentium et regionum ars liberum in Ecclesia campum habet, quae sacris aedibus sacrisque ritibus debita reverentia debitoque honore inserviat; ita quidem ut eadem ad mirabilem illum gloriae concentum, quem summi viri per revoluta iam saecula catholicae fidei cecinere, suam queat adiungere vocem.² 20 25

100. [*Opera artis fidei et pietati contraria arceantur*]. Current locorum Ordinarii ut artis opera quaecumque, quae fidei et moribus ac christianae pietati aperte repugnant sensumque vere religiosum, vel ob insanam formarum depravationem, vel ob artis insufficientiam, mediocritatem ac simulationem, offendunt, ab aedibus sacris arceantur ac prorsus expellantur.³ 30

101. [*In diiudicandis artis operibus, periti adhibeantur*].
In diiudicandis artis operibus, Ordinarii curent audire Commissionem dioecesanam de Arte sacra et, si casus ferat, alios viros valde peritos.⁴ In causis autem quae, undique spectatae, difficili-
5 liores evenerint, adeant consilia ceterorum provinciae vel regionis Episcoporum eorumque peritorum. Si etiam horum consultu iudicium tutum non invenitur, rem Sanctae Sedi proponant.

102. [*Commissiones de Arte sacra*]. Commissiones de Arte sacra tum dioecesanae, tum provinciales vel regionales vel nationales vel etiam internationales, congregentur, in quantum possibile, ex utroque clero et laicis peritis.

103. [*Artificum institutio*]. Episcopi, vel per se ipsos vel per sacerdotes qui peculiari facultate et amore praediti sunt, artificum curam habeant, ut eos spiritu Artis sacrae et sacrae Liturgiae imbuant.⁵

Artifices autem omnes, qui, ingenio suo vocati, gloriae Dei in Ecclesia sancta servire intendunt, semper prae oculis habeant agi de sacra quadam Dei Creatoris imitatione et de operibus cultui catholico, Ecclesiae aedificationi necnon fidelium religiosae
20 instructioni destinatis.

104. [*Disciplina ecclesiastica de Arte sacra opportune revivenda*]. Canones et statuta ecclesiastica, quae rerum externarum ad sacrum cultum pertinentium apparatus spectant, praesertim quoad aedium sacrarum dignam et utilem constructionem,
25 altarium formam et aedificationem, tabernaculi eucharistici nobilitatem et securitatem, baptisterii aptitudinem et honorem, necnon sacrarum imaginum, decorationis et ornatus convenientiam, moderationem et ordinem, recognoscantur: quae Liturgiae instauratae minus congruere videntur, emendentur aut aboleantur;
30 quae vero ipsi favent, nova et vetera, retineantur vel introducantur.

105. [*Cleri institutio in Arte sacra*]. Clerici, dum sacrae Liturgiae studio incumbunt, instruuntur etiam de mutuis relationibus inter Artis sacrae historiam et christianae fidei ac disciplinae evolutionem, quatenus Ecclesiae venerabilia quaecumque
35 monumenta aestiment et servent, necnon artificibus, in novis

Artis sacrae operibus efficiendis, illuminata consilia praebere queant.

Ad hoc obtinendum, in Universitatibus omnibus catholicis, sacrae Theologiae scholis necnon Facultatibus, principia et historia Artis sacrae doceantur.⁶

5

NOTAE

¹ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947: AAS 39 (1947) p. 591; Litt. Encycl. *Musicae sacrae disciplina*, 25 dec. 1955: AAS 48 (1956) p. 11.

² Cf. PIUS XII, *Epist. ad Exc. D. Jos. Freudhörfer*, 27 iun. 1955: AAS 47 (1955) p. 596: « Die katholische Kirche ist nicht eins mit der abendlaendischen Kultur; wohl aber ist sie bereit, mit jeder Kultur einen Bund zu schliessen »; *Allocutio Conventui X internationali de Scientiis historicis*, 7 sept. 1955 (l. c., p. 680): « L'Eglise a conscience d'avoir reçu sa mission et sa tâche pour tous les temps à venir et pour tous les hommes, et par conséquent de ne pas être liée à aucune culture déterminée... L'Eglise catholique ne s'identifie avec aucune culture; son essence le lui interdit. Elle est prête cependant à entretenir des rapports avec toutes les cultures »; Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 590; S. C. S. OFFICII, *Instr. de Arte sacra*, 30 iun. 1952: AAS 44 (1952) p. 544.

³ Cfr. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 591; S. C. S. OFFICII, *Instr. de Arte sacra*: AAS 44 (1952) p. 544.

⁴ Cf. Can. 1164 § 1; Litt. circulares Secretariae Status, 1 sept. 1924 (Prot. 34215); S. C. S. OFFICII, *Instr. de Arte sacra*: AAS 44 (1952) p. 545; S. RITUM C., *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 118.

⁵ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) p. 591.

⁶ Cf. S. C. S. OFFICII, *Instr. de Arte sacra*: AAS 44 (1952) p. 545.